

3. Khalypov, V.F., Shyshkyn, A.N. and Bohomolov A.V. "The Power of Life and the Science of Power." [Vlast' v zhyzny y nauka o vlasty : slovar'-spravochnyk], Moscow: Vytyaz' Publ., 2014, p. 440.

4. Kovbasyuk, Yu.V., Troshchyns'kyu, V.P., Surmin, Yu.P., Mykhnenko, A.M. and Bakumenko, V.D. "Encyclopedic dictionary of public administration." [Entsyklopedychnyy slovnyk z derzhavnoho upravlinnya], Kiev: NADU Publ., 2010, 820 p.

5. Solovyov, S.H. *Informatsiyana skladova derzhavnoyi polityky ta upravlinnya [The information component of public policy and management]*. Kiev: K.I.S. Publ., 2015. Print.

6. Klimova, H.P. and Klimov, O.V. "State in political system of society [Derzhava v politychniy systemi suspil'stva]". *Humanitarnyy chasopys* 3 (2016): 94–99. Print.

7. Kozyubra, M. "State power: the limits of implementation and form of organisation (political-prawn aspects) [Derzhavna vlada: mezhi zdiysnennya ta forma orhanizatsiyi (polityko-pravni aspekty)]". *Ukrayins'ke pravo* 1 (2) (2015): 4–13. Print.

8. Pohorilko, V. *The state authorities of Ukraine [Orhany derzhavnoyi vlady Ukrayiny]*. Kiev: In-t derzhavy i prava im. V. Koryts'koho, Publ., 2012. Print.

9. Platonov, Yu.P. Geopolitics in the web technologies of power [Geopolitika v pautine tehnologiy vlasti]. Sankt-Peterburg: Rech. Publ., 2016. Print.

10. Solovyova, I. "To the question of the definition of state power in Ukraine [Do pytannya pro vyznachennya ponyattya derzhavnoyi vlady v Ukrayini]". *Pravova derzhava* 9 (1998): 329–332. Print.

11. Halipov, V. F. *Encyclopedia of power [Entsiklopediya vlasti]*. Moscow: Akademicheskiiy proekt, Kultura Publ., 2015. Print.

DOI : 10.5281/zenodo.1038942

УДК 351.84

Кайда О. П., аспірант, НАДУ, м. Київ

Kajda O., PhG student, National Academy for Public Administration under the President of Ukraine, Kyiv

**СИСТЕМНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРОЦЕСІВ ФОРМУВАННЯ
ТА РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ:
ЗМІСТОВНЕ НАПОВНЕННЯ ТА ОРІЄНТИРИ**

**SYSTEM TRANSFORMATION OF PROCESSES FOR FORMA-
TION AND REALIZATION OF THE SOCIAL POLICY OF THE STATE:
CONTENT FILLING AND ORIENTERS**

Визначено стратегічні цілі соціальної політики держави. Проаналізовано тенденції системних трансформацій процесів формування соціальної політики держави. Досліджено структуру соціально-орієнтованої системи управління економікою та її взаємозв'язки з домінантами соціальної політики держави. Системно представлено інструментарій формування і реалізації соціальної політики держави.

Ключові слова: *стратегія, держава, соціальна політика, соціальна сфера, соціальний механізм, соціально-орієнтована модель управління економікою.*

The strategic goals of the state social policy are defined. The tendencies of system transformations of the formation of social policy of the state are analyzed. The structure of socially-oriented economic management system and its interrelation with the dominant social policy of the state is researched. Systemically represented the toolkit for the formation and implementation of social policy of the state.

Keywords: *strategy, state, social policy, social sphere, social mechanism, socially-oriented model of economic management.*

Постановка завдання. Дослідити зв'язок концептуальних положень соціальної політики держави та положень моделі соціально-орієнтованої ринкової економіки; систематизувати напрями системних трансформацій процесів формування та реалізації соціальної політики держави.

Низький рівень життя переважної більшості населення нашої країни пов'язується з низьким рівнем соціальної ефективності сформованої нині системи господарювання, що в свою чергу надає стихійний характер взаємодії економічних і соціальних процесів. Існують небезпідставні нарікання на неготовність і неспроможність держави вирішувати проблеми соціального характеру, і відповідно, формувати дієвий соціальний захист.

Все це веде до додаткових труднощів забезпечення соціально-економічного зростання і вимагає створення системи науково-обґрунтованого та ефективного державного регулювання соціально-економічних процесів з метою забезпечення сприятливих умов для життєдіяльності населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання забезпечення ефективності формування та реалізації соціальної політики держави висвітлені у працях таких вітчизняних науковців: В. Базилевич, В. Безугла, Н. Внукова, І. Євдокимова, С. Корецька, І. Кінаш, В. Куценко, Е. Лібанова, О. Новікова, Я. Остафійчук, О. Палій, В. Скуратівський, А. Халецька та ін.

Постановка завдання. Проте проблеми у соціальній сфері загострюються, і їх розв'язання є одним із важливих завдань у досягненні ефективності соціальної політики у несприятливих умовах агресивного середовища, що й становить мету нашого дослідження.

Виклад основного матеріалу. Специфічною рисою прояву світової соціально-економічної кризи в Україні є те, що вона співпала із затяжною системною кризою українського суспільства. А це вимагає кардинальних

змін в системі управління на усіх рівнях суспільного розвитку і обумовлює об'єктивну необхідність переходу від історично доведеної і економічно не-ефективної моделі управління національною економікою до соціально-орієнтованої ринкової моделі організації економічної життєдіяльності суспільства. В умовах радикальних змін, держава, як провідна сила ринкових трансформацій повинна обмежувати і нейтралізувати потенційно деструктивні природу ринкових відносин. Це можливо через визнання пріоритету соціальної складової у формуванні господарських зв'язків.

Тривала взаємодія соціальних суб'єктів між собою з приводу виробництва, розподілу, обміну та споживання матеріальних благ і послуг формує стійку структуру типів економічної поведінки цих суб'єктів, яку можна розглядати як соціальний механізм регулювання економічних відносин.

Можливість здійснювати регулювання за допомогою соціального механізму забезпечується, по-перше, правовими, економічними і соціальними інститутами суспільства, тобто господарським механізмом, по-друге, соціально-економічним становищем різних соціальних об'єктів, станом їх економічного мислення, взаємодією економічних інтересів.

Соціальний механізм регулювання економічних відносин пов'язує дію елементів економічної і соціальної сфер суспільства через стрижневі моменти функціонування кожної з цих сфер.

Активність соціальних суб'єктів, що об'єднує всі елементи системи в єдине ціле, складають основу функціонування соціального механізму: «Отримуючи сигнали з системи виробничих відносин і управління, а також від економічного мислення і із соціальної сфери, соціальні суб'єкти трансформують їх в той чи інший тип економічної поведінки і одночасно формують ті чи інші соціальні якості, той чи інший зворотний вплив на згадані сфери» [8, с. 17].

Соціальний механізм регулювання економічних відносин забезпечує виконання економікою як соціальним інститутом наступних функцій:

- 1) забезпечення підтримки і стимулювання розвитку суспільного поділу праці;
- 2) стимулювання економічної (матеріальної) зацікавленості у праці;
- 3) реалізацію інтеграційної функції, що проявляється у забезпеченні єдності інтересів працюючих та їхньому соціальному партнерстві;
- 4) реалізацію інноваційної функції, яка забезпечує оновлення форм організації виробництва, систем стимулювання.

В рамках концепцій стратегічного менеджменту розробляється і реалізується стратегія функціонування соціальних механізмів, яка може бути довгостроковою і короткостроковою, в залежності від вибору перспективної моделі. Так, на макрорівні перспективною є модель соціально-орієнтованої ринкової економіки. На мікрорівні програма поліпшення умов праці.

У сучасних умовах для України однією з довгострокових

стратегічних цілей є формування середнього класу, яке повинно привести до високого рівня якості життя [1, с. 43].

Реалізація соціальної стратегії як на державному так і на регіональному рівнях здійснюється за допомогою визначення важелів управління, що забезпечують досягнення поставлених цілей. Важелі застосовують різні організації соціальної сфери, здійснюючи управлінські, соціально-культурні або інші функції некомерційного характеру[3, с. 9].

Фінансування деяких організацій соціальної сфери може здійснюватися не тільки з бюджету, а й з інших альтернативних джерел. Вони можуть займатися різними видами підприємницької діяльності, не відволікаючись від основної функції - управління соціальним розвитком суспільства.

Взаємовідносини соціальної і економічної сфер характеризуються впливом економічних відносин на соціальну структуру суспільства і активність різних соціальних верств, а також впливом системи соціальних нерівностей на соціально-економічні процеси. Неможливо забезпечити повноцінне задоволення соціальних і економічних потреб суспільства, не проводячи дослідження соціальних процесів і не сформувавши системи управління ними. Успішне вирішення економічних і соціальних завдань забезпечується чіткою стратегією управління соціальними процесами [4, с. 58].

Стратегічні цілі соціальної політики обумовлюються існуючими в конкретному періоді соціально-економічними умовами. Обмеження у обсягах фінансових ресурсів і зміна функцій держави безпосередньо відображаються на становище соціальної сфери та вимагають поетапного розмежування завдань, уточнення пріоритетів і ранжирування заходів щодо соціального захисту населення та задоволення інших соціальних потреб суспільства. Слід зазначити, що успіх реалізації стратегічних цілей соціальної політики буде лише в тому випадку, коли вона перетвориться із засобу пасивного пристосування до обмежених фінансово-матеріальних ресурсів у активно діючий інструмент формування балансового підходу до відповідності цих ресурсів потребам країни[6, с. 41].

На державному рівні в якості стратегічних цілей соціальної політики встановлюються наступні цілі:

- досягнення якісно нового рівня економічного розвитку соціальної сфери;
- досягнення поліпшення матеріального рівня і умов життя населення;
- забезпечення ефективності зайнятості, підвищення якості та конкурентоспроможності робочої сили;
- гарантія конституційних прав громадян у сфері трудових відносин;
- забезпечення високого рівня соціального захисту населення, освіти, охорони здоров'я, культури, забезпечення житлом;
- нормалізація і поліпшення демографічної ситуації в країні;
- зниження смертності населення, особливо - дитячої смертності та

смертності громадян працездатного віку;

– якісне поліпшення соціальної інфраструктури.

Наведений перелік державних стратегічних цілей свідчить про те, що вони виходять за межі розвитку власне соціально-культурного комплексу; крім того, вони пов'язані з некерованою державою демографічною сферою. Ці цілі включають як самі цілі, так і засоби їх досягнення.

Звісно ж, що дані стратегічні цілі соціальної політики на державному рівні скоріше є формулюваннями того, чого держава хоче досягнути у соціальній сфері. Ці формулювання потребують уточнення та коригування, тому несуперечливій і послідовній соціальній політиці має бути відведено пріоритетне місце.

На сьогодні соціальна політика здійснюється насамперед державою як головним політичним соціальним інститутом, історично сформованим із стійких форм спільної життєдіяльності людей. Держава - основний інститут політичної системи, що здійснює управління суспільством, охорону його економічної та соціальної структури [5, с. 173].

Можна виділити наступні основні ознаки держави:

– має спеціальний апарат управління і примусу - сформовану певним чином систему органів і установ та законодавство, що закріплює систему норм, санкціонованих державою;

– наявність певної території - в межах своїх кордонів держава має суверенітет і територіальне верховенство.

Дослідники, які вивчають вплив органів державної влади на розвиток соціальної сфери, виділяють такі найважливіші функції держави в цьому сегменті:

– здійснення соціальних послуг, які відносяться до суспільних благ (державні школи, вузи, лікарні, державний житловий фонд, музеї, бібліотеки, театри);

– підтримка і субсидування приватних виробників суспільних благ (некомерційні організації);

– підтримка і субсидування споживачів соціальних послуг за допомогою пільгових цін, комунальних тарифів, кредитів, стипендій;

– придбання соціальних благ і послуг, включаючи безкоштовну освіту, медичне обслуговування, бібліотеки, музеї, соціальне страхування, державне замовлення, покупка творів мистецтва;

– перерозподіл витрат з використанням системи безкоштовних послуг, пільг для споживачів, соціального страхування, соціального забезпечення, цільових програм підтримки регіонів і груп населення;

– розробка і проведення політики в сфері ЖКГ, освіти, культури та охорони здоров'я на державному, регіональному і місцевому рівнях з використанням державних програм;

– забезпечення державних гарантій і захисту громадян і працівників з використанням сфери соціального обслуговування, включаючи встанов-

лення мінімального рівня оплати праці, пенсій, права на житло, обов'язкового соціального і медичного страхування, субсидій і безкоштовних послуг непрацездатному населенню;

– проведення податкового регулювання з використанням цільових податків, страхових внесків, податкових пільг.

На сьогодні найважливішими функціями держави в управлінні соціальним розвитком є політика доходів, політика зайнятості, подолання соціальних аномалій, забезпечення економічної та соціальної безпеки країни [12, с. 82]. Зазначені функції далеко не повністю реалізовані, тому їх реалізація в рамках соціальної політики носить стійкий характер.

Вихідним рівнем планування соціального розвитку населення є розробка соціальних стандартів. Соціальний стандарт - це норми, правила, характеристики, що розроблені на основі узгодження суттєвих питань з соціальної політики між більшістю зацікавлених сторін, прийняті та затверджені відповідним органом. Він характеризує рівень задоволення певного набору соціальних потреб населення [2, с. 34].

Соціальні норми представляють собою індивідуальні або групові заходи задоволення соціальних потреб для однорідних територій, наприклад, забезпеченість населення установами соціально-культурної сфери та їх послугами. Для працівників таких установ розробляють норми ресурсного забезпечення, достатнього для їх ефективного функціонування.

У складі стандартів розроблений набір соціальних норм по споживанню продуктів харчування, медикаментів, побутових комунальних, транспортних послуг. Розроблено також натуральні норми для таких галузей соціальної сфери, як охорона здоров'я, соціальний захист, культура, засоби масової інформації, житлово-комунальний комплекс, міський та приміський транспорт, управління, державний санітарно-епідеміологічний нагляд і архівна справа. Формування бюджетів всіх рівнів має здійснюватися з урахуванням системи соціальних стандартів і норм, тому на попередніх етапах повинна бути проведена паспортизація установ соціальної сфери, створена база даних з необхідною інформацією та підготовлені розрахунки бюджетних потреб на основі фінансових норм.

Відповіддю на сучасні проблеми розвитку соціальної сфери є посилення ролі держави в охороні сім'ї та материнства; проведення молодіжної, економічної, демографічної політики; рішення проблем старості, інвалідності, біженців і вимушених переселенців; подолання природних катаклізмів; у вирішенні трудових спорів та соціальної напруженості [14, с. 123]. Соціальна політика держави повинна враховувати динамічні зміни і циклічний характер розвитку соціальної сфери, тому в даний час активно розробляються наукові і практичні підходи до визначення показників, що характеризують стабільність суспільства і гранично критичні значення його розвитку.

Серед найважливіших напрямків соціальної політики слід відзначити

включення в систему регулювання соціальних процесів «критичних» орієнтирів – порогових значень показників, наближення до яких або їх негативні величини є сигналами небезпеки і необхідності прийняття відповідних, у т. ч. надзвичайних заходів. Подібні показники, наприклад, межа бідності, рівень безробіття, розмір мінімальної заробітної плати і прожитковий мінімум тощо повинні враховуватися при розробці бюджету та інших масштабних соціально-економічних рішень [7].

Багатогранність діяльності держави в соціальній сфері викликає необхідність подальшого вдосконалення наукового підходу до формування соціальної політики як особливого виду наукової громадської діяльності. У зв'язку з цим соціальна політика повинна спиратися на найважливіші основоположні принципи.

Аналіз принципів соціальної політики держави дозволяє зробити висновок про те, що вихідною базою для реалізації зазначених принципів є соціально-орієнтовані ринкові відносини, суб'єктом яких є соціальна сфера.

На сьогодні національна економіка вимагає досить чіткого макроекономічного регулювання. При визначенні стратегічних напрямів макроекономічного регулювання слід враховувати, що соціальній сфері теж притаманні риси ринкового середовища і вона не може бути повністю керованою. З іншого боку, соціальна сфера не вкладається в рамки будь-якої ринкової моделі, що керується «невидимою» рукою ринку [10, с. 24]. Таким чином, українське суспільство поставлено перед необхідністю визначення базових складових моделі соціально орієнтованої ринкової економіки.

У більшості країн цивілізованого ринку соціальна сфера в обов'язковому порядку передбачає активні заходи державного регулювання економіки, хоча з приводу ступеня регулювання існують різні думки економістів. Державне регулювання необхідно, оскільки ключові цілі економічної та соціальної сфер не збігаються. Безробіття, збіднення окремих верств населення, соціальні поляризація і стратифікація суспільства є іманентними атрибутами ринкової економіки. Мінімізація цих соціальних явищ також досягається державним втручанням і регулюванням ринку [13].

Найважливішою складовою управління макроекономічними і соціальними процесами є планування. Державне планування в умовах ринку передбачає наявність продуманої стратегії, сформульованих цілей, узгодження всіх аспектів економічної і соціальної політики, усунення протиріч групових інтересів.

Здійснення переходу до моделі соціально орієнтованої ринкової економіки передбачає необхідність великомасштабного державного регулювання ринкової економіки у всіх сферах суспільного виробництва. Економічні та адміністративні методи регулювання слід органічно поєднувати в різних варіаціях, в залежності від вимог об'єктивного розвитку і економічного становища [9, с. 81].

В результаті аналізу тенденцій сучасного соціально-економічного

розвитку можна запропонувати наступні домінантні положення моделі соціально-орієнтованої ринкової економіки.

По-перше, необхідна наявність соціально орієнтованого ринку, управління яким побудовано на гармонійному поєднанні антитоталітарного соціального механізму і економічного макро-регулювання змішаної економіки.

По-друге, нова модель економіки, яка передбачає наявність станів тривалої збалансованої ринкової рівноваги і, разом з тим, інтенсивних динамічних змін, враховує щодо має місце співіснування міцного державного і приватного секторів. Динамічні зміни економіки повинні відбуватися без глибоких криз, за допомогою механізмів конкуренції, приватизації, банкрутства, злиття, поглинань і інших трансформацій.

По-третє, в найближчому майбутньому національній економіці буде притаманна діалектична єдність жорсткого регулювання економіки і ринкового саморегулювання. При цьому звуження сфери макрорегулювання повинно відбуватися під тиском активності ринкового саморегулювання лише в його ефективних і цивілізованих формах.

По-четверте, посилення ринкової орієнтації і ринкового розвитку має супроводжуватися аналогічним посиленням ролі держави в соціальній сфері.

По-п'яте, перехід до моделі соціально-орієнтованої ринкової економіки передбачає стимулювання процесів, що призводять до стану рівноваги соціально-економічної системи, а також до її динамічних змін. (Розвиток соціальної сфери слід розглядати як відкриту систему, схильну до тенденцій саморозвитку і впливів ззовні). Динамічні зміни і чинники гальмування розвитку соціально-економічної системи слід досліджувати не тільки за категоріями впорядкованості, консенсусу, стабільності, але і за категоріями суперечностей, конфліктів, нестабільності. Сучасні процеси суспільної та економічної самоорганізації характеризуються зниженням стабільності в міру зростання їх складності, тому держава повинна цілеспрямовано задіяти весь набір соціальних, політичних, економічних та інших засобів досягнення соціальної стабільності. Соціальну стабільність після динамічних змін слід розуміти як досягнення соціально-економічної системою якісно нового рівня розвитку.

Для впровадження положень моделі соціально-орієнтованої ринкової економіки важливо враховувати економічні чинники, що формують ринкову рівновагу. Ринкова рівновага забезпечується завдяки тому, що взаємодія попиту і пропозиції формують ціну, тобто центральний елемент, навколо якого організуються всі інші елементи національної економіки, утворюючи «концентричні кола».

Попит і пропозиція безпосередньо пов'язані з рівноважною ринковою ціною. Через попит і пропозицію пов'язані з ціною доходи і виробництво. У межах цих двох «концентричних кіл» соціальна сфера має тенденцію до стійкості, яка заснована на поєднанні наступних принципів: корисності

(психології масової поведінки); раціональності (оптимізаційного вибору); конкуренції (приватного поділу праці).

Третє «концентричне коло», включає споживання і накопичення, а також основні чинники виробництва. Воно виведено за межі економічної статистики у зону економічної динаміки.

Умови нерівноваги, що породжуються у межах третього кола за рахунок динамічних чинників таких, як накопичення, зростання населення, розвиток інновацій, обумовлюють інші провідні напрями та зміст соціальної політики держави. Цілком очевидно, що за рахунок надання динамічних імпульсів розвитку соціальна політика повинна охоплювати коло проблем, пов'язаних зі зміною чисельності населення і, отже, з його структурою і якістю життя. Підтримка малозабезпечених верств, соціальний розвиток всього суспільства, формування середнього класу, життєзабезпечення, охорону здоров'я – це ті напрями, які безпосередньо відображають динамічні зміни чисельності населення.

Динамічні зміни розвитку соціальної сфери супроводжуються позитивними зрушеннями в сфері науково-технічного прогресу, видозмінює всю структуру чинників виробництва. За таких умов соціальна політика повинна враховувати тенденції у сфері інновацій і інвестицій, пов'язувати їх із структурною динамікою населення і відповідним чином впливати на освіту, науку і виробництво з метою досягнення рівноваги соціально-економічної системи вже на якісно новому рівні розвитку [11, с. 59].

Нормативно-правова база формується законодавчими органами державної влади, визначаючи загальні напрями соціальної політики. Основний акцент спрямований на соціальний захист населення. Розробку нормативних матеріалів поточного характеру в рамках відповідних законодавчих документів здійснюють як законодавчі, так і виконавчі структури.

Законодавчі та виконавчі гілки державної влади встановлюють порядок утворення і функціонування фінансово-кредитного механізму соціальної політики. Фінансово-кредитний механізм складається з двох блоків. Перший блок регулює фінансове забезпечення частини соціальної політики, яка має видатковий характер. До нього входять розробка і затвердження нормативів обов'язкових страхових платежів соціального характеру, видаткові статті, які затверджуються законодавцями бюджетів різних рівнів тощо. Інший блок несе відповідальність за формування фінансових ресурсів з метою державної підтримки виробників товарів і послуг, які задовольняють платоспроможний попит населення. Ще один напрям функціонування фінансово-кредитного механізму в рамках самого блоку включає вирішення питань державного інвестування проектів розвитку матеріально-технічної бази некомерційної частини соціальної сфери, реалізації природоохоронних та інших проектів, що впливають на рівень життя населення. Як важелі регулювання застосовують: встановлення пільгового режиму оподаткування або кредитування роботодавців, з метою створення або збереження робочих

місць; надання безвідсоткових або пільгових позик.

Податкові важелі та стимули спрямовані, по-перше, на орієнтацію роботодавців на проведення соціальної політики, і, по-друге, на членів суспільства в інтересах розвитку діяльності, що дозволяє підвищити рівень соціальної захищеності. Відповідно до першого напрямку здійснюється пільгове оподаткування юридичних осіб, які використовують працю пенсіонерів та інвалідів, а також реалізують необхідні для цього інвестиційні проекти. Згідно з другим напрямком пільгове оподаткування поширюється на деякі види діяльності членів суспільства, що не пов'язані зі збільшенням доходу і реалізують заходи, спрямовані на поліпшення якості життя населення, наприклад реалізація природоохоронних проектів.

Адміністративні рішення органів управління різних рівнів представляють собою рішення, відповідно до яких суб'єкти соціальної політики зобов'язуються здійснювати соціальну підтримку населення. Такі рішення змінюють порядок соціальної підтримки окремих категорій населення, не збільшуючи загальні обсяги фінансових ресурсів, призначених на ці цілі. До адміністративних також відносяться рішення, які забороняють експлуатацію енергетичних, транспортних об'єктів, що погіршують умови життя населення або будівництво об'єктів, які порушують екологічний баланс територій.

Політичні методи перш за все застосовуються профспілками, суспільно-політичними рухами і партіями. Рідко їх використовують владні структури. В цілому політичні методи зводяться до лобіювання рішень, що стосуються соціальної політики, організації та проведення мітингів і страйків з декларуванням соціально економічних вимог. Слід зазначити, що їх вимушене задоволення призводить, як правило, до деструктивної зміни природного перебігу економічних процесів.

Аналіз різних важелів і механізмів, які використовуються суб'єктами соціальної політики, засвідчив, що відповідно до базових принципів взаємодія суб'єктів має здійснюватися за такими пріоритетними напрямками політики:

1. Найважливішим напрямом соціальної політики в сучасних умовах є надання державою різних видів соціальної допомоги. В першу чергу об'єктами надання соціальної допомоги є: багатодітні сім'ї з неповнолітніми дітьми (трьома і більше); неповні сім'ї, в яких батьки перебувають в стані розлучення, сім'ї, які мають на утриманні дітей-сиріт; сім'ї безробітних, де обидва батьки не працюють по не залежних від них причин; сім'ї самотньо проживаючих престарілих та інвалідів; сім'ї вимушених переселенців.

2. Працездатні члени малозабезпечених сімей повинні отримувати соціальну допомогу, якщо у них на утриманні є неповнолітні діти, а також у випадках хвороби, похорону, стихійних лих тощо.

3. Соціальна допомога має бути адресною і надаватися одноразово або системно в грошовій, натуральній формах або у вигляді послуг і пільг.

4. Державні органи повинні встановлювати види та форми

соціальної допомоги, виходячи з їх цільового призначення, потреби громадян, їх майнового стану, конкретної життєвої ситуації.

5. Пріоритетним напрямком соціальної політики є забезпечення стабілізації державного фінансування. На державному рівні бюджетне фінансування організацій соціально-культурного комплексу в умовах перехідного періоду продовжує бути визначальним чинником виконання ними своїх безпосередніх функцій.

6. Ще одним пріоритетним напрямком соціальної політики на державному рівні є раціоналізація системи державного фінансування. Держава повинна відігравати провідну роль в підтримці охорони здоров'я, освіти, культури. При цьому необхідна критична переоцінка принципів пріоритетів фінансування зазначених сфер, що дозволяє усунути розпорошення коштів, що виділяються з допомогою практичного застосування цільових програм фінансування на основі відповідних стандартів і переліків, затверджених законодавчо.

7. Ринкова економіка заснована на вільному функціонуванні суб'єктів господарювання всіх форм власності, які прагнуть до раціональної діяльності. Це дозволяє суспільству задіяти сильні сторони ринкової економіки, в тому числі - в інтересах соціально-економічного прогресу, використовуючи оптимальну для кожного окремого періоду розвитку систему мотивації до ефективної і відповідальної економічної поведінки. Разом з тим, ринкові економічні відносини породжують певну соціальну нестабільність. Забезпечення високого життєвого рівня всім членам суспільства можливо лише при формуванні соціально-орієнтованого ринку.

Висновки. Аналіз сутності, змісту та основних орієнтирів соціальної політики держави дозволив зробити наступні висновки.

Можливість державного регулювання розвитку соціально-орієнтованої держави забезпечується узгодженням дій базових елементів економічної і соціальної сфер суспільства через стрижневі моменти функціонування кожної з цих сфер.

Залежно від конкретного періоду функціонування соціальної сфери на державному рівні визначаються стратегічні цілі соціальної політики, що враховують обмеження величини фінансових ресурсів, трансформацію функцій держави в соціальній сфері, поетапне розмежування завдань, уточнення пріоритетів і ранжування заходів щодо соціального захисту населення та задоволення соціальних потреб суспільства.

Для того, щоб цілі державної соціальної політики були досягнуті, вони повинні бути не тільки привабливими для всіх верств суспільства, а й підкріплюватися взаємодією держави з іншими суб'єктами соціально-економічної діяльності в суспільстві.

Складна і багатогранна діяльність держави в соціальній сфері потребує вдосконалення наукового підходу до формування соціальної політики як особливого виду наукової громадської діяльності, який

спирається на основоположні принципи.

Для забезпечення ефективності державного управління розвитком соціальної сфери слід враховувати економічні та соціальні чинники, що формують як тенденції, що ведуть до рівноважного стану національної економіки, так і до її динамічних змін. Досягнення стратегічних цілей соціальної політики держави можливе лише за допомогою формування органами державної влади структури її суб'єктів, адекватної перспективній моделі соціально-орієнтованої ринкової економіки.

Список використаних джерел

1. Буткалюк В. Вплив деіндустріалізації на становище робітників України / В. Буткалюк // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2017. – № 1. – С. 43–44.

2. Буткалюк В.А. Достойная жизнь населения как ключевое условие и критерий успешного реформирования страны / В.А. Буткалюк // Економіка: теорія та практика. Науково-практичний журнал Київського інституту банківської справи. – № 1 (7). – 2016. – С.31-37.

3. Євдокимова І. А. Соціальна політика : навч. посіб. / І. А. Євдокимова. – Х. : Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, 2015. – 184 с.

4. Ким Е.Н Роль социальной политики в стратегии развития государства / Е.Н. Ким // Вестник Костромского государственного университета им. Н.А. Некрасова. Специальный выпуск. – 2004.– № 3.– С. 56–66.

5. Кінаш І.П. Склад і структура соціальної інфраструктури / І.П. Кінаш // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2012. – Вип. 3 (46). – Ч. 2.– С. 171–176.

6. Корецька С.О. Соціальна політика України: теорія, методологія, механізми реалізації : монографія / С.О. Корецька. – Донецьк : Юго-Восток, 2010. – 445 с.

7. Кудлаєнко С. В. Адресна допомога як складова соціальної політики [Електронний ресурс] / С. В. Кудлаєнко, В. В. Онофрійчук // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2015. – № 5. – Режим доступу: <http://www.dy.nauka.com.ua>.

8. Кураков Л.П. Формирование механизма социальной защиты населения / Л. П. Кураков, О. Н. Викторов, Н. В. Бондаренко ; Чуваш. гос. ун-т им. И. Н. Ульянова. – Чебоксары : Изд-во Чуваш. ун-та, 1999. – 302 с.

9. Куценко В. Трансформації соціальної сфери України: регіональний аспект : монографія / В. Куценко, Я. Остафійчук. – К. : Оріони, 2005. – 400 с.

10. Моторнюк У.І. Соціальна політика як необхідна умова функціонування соціальної держави / У.І. Моторнюк // Економіка та держава. – 2016. – № 12. – С. 23–26.

11. Набатова О. О. Соціальні інновації: поняття, види, суб'єкти / О. О. Набатова // Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого. – 2011. – № 6.– С. 58–66.

12. Новікова О. Ф. Інноваційні підходи до формування соціальної політики в умовах зростання зовнішніх та внутрішніх викликів /

О. Ф. Новікова // Соціально-трудові відносини: теорія та практика . – 2014. – № 2. – С. 80–88.

13. Скуратівський В.А. Соціальна політика : навч. посіб. / В.А. Скуратівський, О.М. Палій, Е.М. Лібанова. – К. : УАДУ, 1997. – 360 с.

14. Яценко Л. Ризикогенні чинники соціальної напруженості в Україні / Л. Яценко, О. Коломієць // Стратегічна панорама. – 2016. – № 2. – С. 121–127.

References

1. Butkaliuk, V. "Influence of deindustrialization on the situation of workers of Ukraine." *Sotsiologhiia: teoriia, metody, marketynh* 1 (2017): 43–44. Print.

2. Butkaljuk, V.A. "Worthy life of the population as key condition and criterion of successful reforming of the country." *Ekonomika: teoriia ta praktika. Naukovo-praktichnij zhurnal Kiivs'kogo institutu bankivs'koj spravi* 7 (2016): 31-37. Print.

3. Yevdokymova, I.A. *Sotsial'na polityka [Social policy]*. Kharkiv: Kharkivs'kyj natsional'nyj universytet im. V.N. Karazina, 2015. Print.

4. Kim, E.N "The role of social policy in the state development strategy." *Vestnik Kostromskogo gosudarstvennogo universiteta im. N.A.Nekrasova. Special'nyj vypusk* 3 (2004): 56-66. Print.

5. Kinash, I.P. "Composition and structure of social infrastructure." *Visnyk sotsial'no-ekonomichnykh doslidzhen'* 3 (46) (2012): 171-176. Print.

6. Koretska, S.O. *Sotsialna polityka Ukrayini: teoriya, metodologiya, mehanizmi realizatsiyi [Social policy of Ukraine: theory, methodology, mechanisms of implementation]*. Donetsk: Yugo-Vostok, 2010. Print.

7. Kudlaenko, S. V. and Onofriychuk, V. V. "Targeted assistance as a component of of social policy." *Derzhavne upravlinnya: udoskonalennya ta rozvito* 5 (2015). Web. Sept. 2017, <<http://www.dy.nauka.com.ua>>.

8. Kurakov, L.P., Viktorov, O.N. and Bondarenko, N.V. *Formirovanie mehanizma sotsialnoy zaschityi naseleniya [Formation of the mechanism of social protection of the population]*. Donetsk: Yugo-Vostok, 1999. Print.

9. Kutsenko, V.I. and Ostafijchuk, Ya.V. *Transformatsii sotsial'noi sfery Ukrainy: rehional'nyj aspekt [Transformation of the social sphere of Ukraine: the regional aspect]*. Kyiv: Oriony, 2005. Print.

10. Motorniuk, U.I. "Social policy as a necessary condition for the functioning of a social state." *Ekonomika ta derzhava* 12 (2016): 23-26. Print.

11. Nabatova, O. O. "Social Innovation: concept, types, subjects." *Visnik Natsionalnoyi yuridichnoyi akademiyi Ukrayini imeni Yaroslava Mudrogo* 6 (2011): 58–66. Print.

12. Novikova, O.F. "Innovative approaches to social policy in conditions of rising external and internal challenges." *Sotsial'no-trudovi vidnosyny: teoriia ta praktyka* 2 (2014): 80-88. Print.

13. Skurativs'kyj, V.A., Palij, O.M. and Libanova, E.M. *Sotsial'na polityka [Social policy]*. Kyiv: UADU, 1997. Print.

14. Yatsenko, L. and Kolomiiets', O. "Risk factors of social tension in Ukraine." *Stratehichna panorama* 2 (2016): 121-127. Print.